

7. Міщенко А. Б. Довіра як складова легітимації влади в умовах сучасної демократії: дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К., 2010.

8. Растоу Д. А. Переходи к демократии: попытка динамической модели // Полис. – 1996. – №5. – С.5–15.

9. Фадеев Д. А. От авторитаризма к демократии: закономерности переходного периода // Полис. – 1992. – №1–2. – С.117–123.

10. Харитоновна О. Г. Генезис демократии (Попытка реконструкции логики транзитологических моделей) // Полис. – 1996. – №5. – С.70–78.

11. Deutsh K. W. Social Mobilization and Political Development // Comparative Politics. A Reader / Ed. by Eckstein H., Apter D. E. – Toronto, 1964.

References

1. Bzhezins'kyj Z. Vybir: svitove panuvannja chy svitove liderstvo. – К.: Vydavnychyj dim «Kyjevo–Mogyljans'ka akademija», 2006. – 204 s.

2. Goncharov D. V. Politicheskaja mobilizacija // Polis. – 1995. – №6. – С.129–137.

3. Dogan M. Jerozija doverija v razvityh demokratijah / Dogan M. // Mirovaja jekonomika i mezhdunarodnye otnoshenija. – 1999. – №5. – С.85–93.

4. Zabolotnaja G. M. Fenomen doverija i ego social'nye funkcii / G. M. Zabolotnaja // Vestnik RUDN, ser. Soc-ja. – 2003. – №1 (4). – С.67–73.

5. Il'icheva Ju. A. Mobilizacionnye tehnologii: sushhnost', predposylki voznikovenija, osnovnye instrumenty i sredstva // Teorija SMI i massovoj kommunikacii. – 2013. – №2. – С.129–137.

6. Kremen' T. V. Politicheskaja mobilizacija: ob#ekty i sub#ekty // Istoricheskaja i social'no-obrazovatel'naja mysl'. – 2013. – №5 (21). – С.146–149.

7. Mishhenko A. B. Dovira jak skladova legitymacii' vlady v umovah suchasnoi' demokratii': dys... kand. polit. nauk: 23.00.02 / Kyi'vs'kyj nacional'nyj universytet imeni Tarasa Shevchenka. – К., 2010.

8. Rastou D. A. Perehody k demokratii: popytko dinamicheskoi modeli // Polis. – 1996. – №5. – С.5–15.

9. Fadeev D. A. Ot avtoritarizma k demokratii: zakonovernosti perehodnogo perioda // Polis. – 1992. – №1–2. – С.117–123.

10. Haritonova O. G. Genезis demokratii (Popytko rekonstrukcii logiki tranzitologicheskikh modelej) // Polis. – 1996. – №5. – С.70–78.

11. Deutsh K. W. Social Mobilization and Political Development // Comparative Politics. A Reader / Ed. by Eckstein H., Apter D. E. – Toronto, 1964.

Iskhakova N. G., candidate of political sciences, associate professor, Department of Sociology and Political Science, National Aviation University (Ukraine, Kyiv), iskhakova@ukr.net

Political trust as a basic factor of mobilization of citizens

The process of political mobilization of population as finishing stage of democratization of society is studied. Citizens' trust for democratic institutions is defined as a basic factor of political mobilization of the population. Ukraine has not implemented the task of co-operation of citizens in voluntary associations. The reason for this is the low level of trust in democratic institutions.

Keywords: political trust, political mobilization, political activity, political participation, democratization.

* * *

УДК 327.82

Опанасюк О. І., асистент кафедри міжнародних організацій та дипломатичної служби, Інститут міжнародних відносин Київського національного університету ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), o_radlinska@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Сучасною тенденцією дипломатії стає активне використання інструментів публічної дипломатії, яка націлена на формування громадської думки, іміджу держави за кордоном, а також встановлення діалогу між урядом та неурядовими організаціями, громадськістю. В статті розглядається еволюція поняття «публічна дипломатія» та вивчаються основні її складові,

які розкривають потенціал використання публічної дипломатії у відносинах з іншими державами.

Ключові слова: публічна дипломатія, культурна дипломатія, діаспора, цифрова дипломатія.

В ХХІ столітті на зміну концепції «жорсткої сили» приходять концепція «м'якої сили», адже сьогодні складно примусити когось діяти за власним планом та у власних інтересах виключно погрозами. Дедалі важливішим засобом проведення зовнішньої політики та досягнення поставлених цілей на міжнародній арені стає публічна дипломатія, як здатність власною привабливістю, сильними сторонами та позитивним образом спонукати інших діяти у власних інтересах, або ж утримуватися від дій, що їм суперечать.

Дослідженням тематики публічної дипломатії займалися Дж. Най, К. С. Рана, К. М. Джовенір, А. Коен, М. Кокс, Х. Моргентау тощо в тому числі наші співвітчизники Н. О. Піпченко, І. Ю. Сухорольська, О. Коппель, А. Луценко, Г. Піскорської, Є. Макаренко та інші. Проте ця тематика залишається не до кінця освітленою, а в світлі створення Управління публічної дипломатії в МЗС України вивчення складових публічної дипломатії обумовлює актуальність даного дослідження. Об'єктом роботи виступає публічна дипломатія, а предметом – історія її розвитку та сучасний стан. Мета роботи полягає у визначенні загальної суті та складових сучасної публічної дипломатії.

Вперше термін «публічна дипломатія» з'явився в лондонській газеті «Таймс» у 1856 році в значенні коректності публічних висловлювань. В 1871 році термін вжито вже в американському виданні «Нью-Йорк Таймс» на позначення відкритої дипломатії. Саме в цьому значенні термін набув широкого вжитку під час Першої світової війни, коли переглядалася сама концепція закритої дипломатичної практики, а прагнення відкритої дипломатії було задекларовано в «14 пунктах» президента США Вудро Вільсона. Така інтерпретація була актуальною аж до Другої світової війни, а також і в повоєнний період [20].

В сучасному значенні термін почав використовуватися в США, в 60-х роках минулого століття, на позначення того, що раніше називали «культурною дипломатією», «новою дипломатією» або «четвертим виміром зовнішньої політики». Вперше використав його та дав йому класичне визначення Е. Джуліон, декан Університету Туфтса, в 1965 році при формуванні Центру публічної дипломатії імені Е. Р. Мерроу. На думку дослідника під публічною дипломатією варто розуміти процес встановлення зв'язку між державою та іноземною громадськістю з метою пояснення національних ідей та ідеалів, державних інституцій, культури, а також національних інтересів та політичних спрямувань [15]; залучення іноземних аудиторій та лідерів шляхом інформаційних програм та програм обмінів до процесу просування національних інтересів та стратегічних напрямів [10]; державні програми для інформування та впливу на громадську думку в інших країнах, використовуючи при цьому публікації, фільми, культурні обміни, радіо, телебачення як основні інструменти просування інформації та ідей [8].

Проте, навіть після більш ніж півстолітнього використання терміну, єдиного вичерпного визначення не існує. Для повноти розуміння терміну «публічна

дипломатія» варто розглянути ще кілька авторитетних визначень. Так американські аналітики вважають, що публічна дипломатія – це урядова діяльність, яка спрямована на просування національних інтересів та національної безпеки через розуміння, інформування і справляння впливу на зарубіжні аудиторії, а також розширення діалогу з іншими націями [8]. За Українською дипломатичною енциклопедією, публічна дипломатія – це міжнародна діяльність, спрямована на публічне представництво інтересів держав або легітимних інституцій (урядових установ, недержавних громад, організацій та окремих індивідів) у міжнародних відносинах. Публічна дипломатія також визначається як діяльність офіційних урядових установ, спрямована на формування міжнародного комунікативного середовища з метою позитивного сприйняття й розуміння зовнішньої політики держави та протидії негативному позиціонуванню [5]. Словник термінів міжнародних відносин, виданий в США, визначає публічну дипломатію як спонсоровані урядом програми з метою інформування та здійснення впливу на громадську думку в інших країнах, за використання в якості основних інструментів друковані видання, фільми, культурний обмін, радіо та телебачення [13]. Науковці Національного університету Ірландії розуміють під публічною дипломатією широку стратегію просування інтересів держави через прямий контакт з впливовими колами держави перебування, а саме медіа, науковою, бізнесовою та культурною інтелігенцією [14].

Із закінченням холодної війни практика публічної дипломатії значно поширилася світом. На початку 90-х років з'явилася концепція «м'якої сили» одного з найвідоміших американських фахівців в сфері міжнародних відносин, Джозефа Ная. «М'яка сила» визначалася як здатність держави (союзу, коаліції) досягти бажаних результатів у міжнародних справах через переконання (привабливість), а не придушення (нав'язування, насилля, примус), що характерно для «жорсткої сили» [19]. На думку вченого існує три складові «м'якої сили»: культура, політична ідеологія та зовнішня політика. А її найдієвішим інструментом є публічна дипломатія.

На прикладі США професор Най, а пізніше й багато інших науковців, виділяють наступні три виміри публічної дипломатії: 1) лобістська діяльність; 2) міжнародні зв'язки з громадськістю; 3) просування національного іміджу або бренду. Вже в 1999 році в Департаменті США було створено Секретаріат з питань публічної дипломатії та зв'язків з громадськістю – перший у світі схожий орган та офіційне втілення публічної дипломатії держави як інструменту застосування «м'якої сили».

XX століття вивело публічну дипломатію на міжнародну арену в якості загальноприйнятого засобу ведення зовнішньої політики, застосовуваного більшою чи меншою мірою багатьма державами. Так в Німеччині цим займається Відділ комунікації, зв'язків з громадськістю та ЗМІ Федерального міністерства закордонних справ. При посольствах ФРН існують спеціальні інформаційні центри, основним завданням яких є розповсюдження інформації з урахуванням регіональних і державних особливостей. В Польщі з 2009 року існує Департамент публічної та культурної

дипломатії. МЗС Індії ще в 2006 році створило Відділ публічної дипломатії, котрий окрім «покращення розуміння Індії та її проблем в світі» займається організацією широкого спектру програм як всередині країни так і за кордоном. В Україні це Управління публічної дипломатії Міністерства закордонних справ, створене в 2015 році.

При закордонних представництвах держав вводяться посади координаторів публічної дипломатії. Крім того, у багатьох державах було створено спеціальні державні інституції – органи й організації, діяльність яких спрямована на поширення культури, мови і знань про країну серед іноземців (Британська рада, Інститут Гете, Альянс Франсез, Інститут Сервантеса, Державна канцелярія з поширення китайської мови за кордоном, Японський фонд, Корейський фонд і тощо) [7].

Дедалі поширеніша практика використання публічної дипломатії дозволила сформулювати її основні принципи, котрими сьогодні користуються більшість світових держав. З-посеред великої кількості їх інтерпретацій, найбільш вдалою вважають за авторства Крістофера Росса. Він виокремлює сім принципів цілісної стратегії публічної дипломатії для просування бренду будь-якої держави: забезпечення розуміння іноземною аудиторією політики в тому вигляді, у якому вона є, а не так, як про неї говорять (інтерпретують) чи думають інші; роз'яснення політики, привертаючи увагу до її раціональності й обґрунтовуючи її фундаментальними цінностями; звернення до міжнародної спільноти з послідовними, правдивими та переконливими меседжами; адаптація звернень до конкретних цільових аудиторій, задля чого цільові сегменти, з яких вона складається, піддаються постійному вивченню; контакти не лише з вузькими цільовими сегментами, а й через друковані та електронні ЗМІ з широкими масами; взаємодія з різними партнерами з метою охоплення нових представників цільової аудиторії: приватним сектором, корпораціями, некомерційними організаціями, громадами; активна участь у міжнародному спілкуванні та програмах обміну [16].

В 2004 році концепція «нової публічної дипломатії» закликала оглянутися на зміни, що відбулися в сіті від початку ХХ століття і до сьогодні, та переосмислити їх. Під «ною публічною дипломатією» розуміють вже не односторонні дії держави із власного позиціонування, а діалог сторін, що базується на гуманітарному та інформаційному співробітництві з використанням найновіших комунікаційних технологій, зокрема мережі Інтернет. Такий погляд на публічну дипломатію дозволяє їй гнучко адаптуватися до нових викликів, що стоять перед людством, здобуваючи таким чином переваги перед класичною дипломатією.

Загалом, серед науковців не існує єдиного підходу до визначення основних складових публічної дипломатії, більше того не всі погоджуються з доцільністю такого поділу. На думку автора, спектр завдань та інструментарій публічної дипломатії все ж дозволяє виокремити її функціональні складові. Опираючись на це, а також на найбільш загальноприйнятні серед виділених на сьогодні складових культурної дипломатії, в роботі буде розглянуто наступні складові: дипломатію діаспор, цифрову дипломатію та громадську

дипломатію. Перелік не є вичерпним, але дозволяє висвітлити ключові аспекти такого явища як публічна дипломатія.

Практика культурної дипломатії в тих чи інших формах червоною ниткою проходить крізь всю історію людства, і базується на процесі культурного обміну на рівні як держав так і окремих особистостей.

Саме ця складова публічної дипломатії стала першопроходцем у світовій політиці, і тим не менше, попри масове використання терміну вченими, політиками та журналістами, саме явище є відносно мало дослідженим та широко інтерпретованим. Причина цього полягає у відсутності єдиного чіткого розуміння поняття «культура», котре є центральним для культурної дипломатії. З понад півтора ста існуючих визначень можна виокремити такі загальні виміри культури: історичний, нормативний, номінальний, психологічний, структурний та генетичний. Залежно від того, на котрому з них держава робить акцент, змінюється і сама культурна дипломатія [9].

Культурна дипломатія надає державам платформу для діалогу, не дискримінуючи між сильними та слабкими, розвинутими, чи тими що розвиваються. З іншого боку великі впливові держави з домінуючими культурами можуть дозволити собі ширший спектр підходів та інструментів для її здійснення, в той час як малі держави, що тільки намагаються проводити культурну дипломатію, послуговуються традиційними, перевіреними методами.

Кількість акторів, що беруть участь в культурній дипломатії не можна обмежувати лише державою. Поряд з нею важливу роль відіграють і інші утворення, що є проявом того як культурна дипломатія не стоїть осторонь глобалізації. Серед них: культурні та освітні інституції, що діють напряму (тобто відносно самостійні) під регулюванням та наглядом з боку держави; за багатьма параметрами вважаються найефективнішими; неурядові організації, що характеризуються незалежністю, і одночасно високою мотивацією; представники бізнесу, коті можуть виступати як спонсори, так і продуцентами культурного продукту (як наприклад Дісней); маючи в розпорядженні незалежність від влади та достатню кількість матеріальних ресурсів можуть бути дуже ефективними, проте здебільшого мотивовані комерційним інтересом; окремі особи митці, котрі нікому не підзвітні і керуються досить нестійкими мотиваціями, внаслідок чого ефективність може бути абсолютно непередбачуваною.

Заходи культурної дипломатії передбачають інституалізацію міжнародних культурних зв'язків. Більшість впливових європейських держав сьогодні створили мережі культурних інституцій за кордоном. Зокрема, у Києві працюють культурні представництва багатьох європейських країн: Британська Рада (Велика Британія), Французький Інститут (Франція), Чеський центр (Чеська Республіка), Польський Інститут (Республіка Польща), Інститут Сервантеса (Іспанія), Гете-Інститут (Німеччина), Ізраїльський культурний центр (Ізраїль) та інші [3]. Такі інститути займаються сферою культури, при цьому фінансуються державою та функціонують при дипломатичних установах, що гарно ілюструє їхню роль в якості продовження та доповнення традиційної дипломатії. На інституційному

рівні це проявляється у підпорядкуванні таких центрів Міністерству закордонних справ та їх статус ланки дипломатичних структур держави. Культурні інституції займаються проведенням тренінгів, семінарів, фестивалів, святкувань, зустрічей з відомими культурними діячами-співвітчизниками, підтримкою гастрольної діяльності, проведенням курсів вивчення мови. І власне останній аспект для багатьох з них заклав основу, а надалі став поповнювати бюджет цілком пристойними сумами. Так, наприклад, Гете-Інститут лише на них заробляє 100 млн. євро [3].

Активно використовуються діаспори для реалізації стратегії публічної дипломатії. Сьогодні у світі близько 224 мільйонів мігрантів першого покоління, що становить приблизно 3.5% світового населення [21] – достатня кількість аби на неї зважати. Більше того вагома кількість, аби з її допомогою досягати певних зовнішньополітичних цілей. Власне в цьому і полягає принцип дипломатії діаспор.

Дипломатія діаспор – спільна діяльність, що ініціюється, проводиться та підтримується широким колом мігрантів, котрі впливають на культуру політику та економіку іншої країни таким чином, щоб це приносило користь як державі, з якої вони вийшли, так і державі перебування [11]. Вона може бути оформлена інституційно, як наприклад в США, але цей варіант не є обов'язковим. Для її проведення державі досить існуючих механізмів, заповнених новими підходами.

Розуміння можливостей діаспори та бажання використати їх з користю для рідної для мігранта держави явище не нове, і спостерігалось щонайменше протягом всього ХХ століття. Напевно найуспішнішим прикладом дипломатії діаспор в дії можна вважати створення держави Ізраїль, адже власне діаспора, що довгий час існувала без країни, сприяла її створенню.

Виділяють кілька причин того, чому діаспора є унікальним інструментом в руках дипломатії, і чому вона повинна бути до неї залучена. Перш за все, підкреслюють її зв'язок як з реаліями країни з якої вона походять, так і з станом речей країни, в якій вона перебуває, що орієнтує її на комплексніше сприйняття певних явищ та можливість знайдення найкращих компромісних рішень. По-друге, діаспора, як особлива група, характеризується почуттям транснаціональної відповідальності, що не властиве політичному мисленню інших груп [12]. По-третє, саме члени діаспори відрізняються високою політичною та громадянською свідомістю та активністю. Роблячи прив'язку до культурної дипломатії, можна також зазначити, що діаспора консервує культуру країни походження у випадках: а) її зникнення, або загроза зникнення на теренах держави, або ж загроза припинення чи припинення існування держави як такої; б) консервація культури на певному етапі її розвитку. Ну і не менш вагомим фактором є те, що в залежності від матеріального та соціального становища членів діаспори, вони можуть досить успішно лобювати інтереси держави, з якої вони походять.

Варто зазначити, що дипломатія діаспор сьогодні лише набирає темп і ставатиме все більшим пріоритетом з роками. Майбутні зусилля держав в цій сфері будуть сконцентровані зокрема на: уважнішому аналізі потреб та ініціатив діаспор, навіть якщо не все може бути

втілено в життя; плануванні розвитку двосторонніх відносин з країнами, беручи до уваги в сприятливому світлі наявність діаспори; збереженні тісного зв'язку та співпраці з мігрантами в 2 та 3 поколіннях, забезпечення того, аби вони не втратили свою національну ідентичність; знаходженні нових шляхів залучення діаспор до співпраці в пріоритетних сферах; підготовці дипломатів, кваліфікованих в питанні діаспор, котрі також можуть розпізнати та не допустити високу сконцентрованість лише на стосунках з діаспорою [17].

Всі ці тенденції, разом з явищем глобалізації, що радикально змінює картину та мотиви міграції, готують місце дипломатії діаспор в інструментарії прогресивної держави XXI століття.

Новітні технології завжди впливали на всі сфери людського життя, і дипломатія не виключення. В останні 20 років цей вирішальний вплив на неї здійснює мережа Інтернет, кора диктує свої правила: якщо інформаційний простір не заповнити об'єктивною інформацією, то це зроблять інші учасники процесу на свій розсуд – інформаційна відкритість держави стає вимушеною мірою захисту проти наклепів та стереотипів.

До даного явища в дипломатії вчені застосовують різні терміни, серед яких і «електронна дипломатія», і «інноваційна дипломатія», і «цифрова дипломатія», котрі в певній мірі є взаємозамінними. Австралійський науковець Ф. Хансон електронну дипломатію визначив в 2012 році як можливість використання світової павутини і нових ІКТ для підтримки і реалізації зовнішньополітичних цілей. На прикладі роботи департаменту США, дослідник виділив вісім пріоритетних напрямів її діяльності: управління знаннями, публічна дипломатія, управління інформацією, консульська підтримка, реагування у надзвичайних ситуаціях, свобода інтернету, зовнішні ресурси і політичне планування [2].

У рамках цифрової дипломатії використовуються соціальні мережі, блоги і подібні медіа-майданчики у глобальній мережі. В електронній дипломатії беруть участь державні відомства, в першу чергу зовнішньополітичні, урядові органи, а також неурядові організації, чия діяльність пов'язана з реалізацією зовнішньополітичного порядку. Головні цілі цифрової дипломатії – просування зовнішньополітичних інтересів, інформаційна пропаганда через Інтернет–телебачення, соціальні мережі та мобільні телефони, спрямована на масову свідомість і політичне еліти [6].

Окремим розділом варто виділити роль соціальних мереж в цифровому аспекті публічної дипломатії. Дослідники часто критикують дипломатів, за те, що ті недооцінюють вплив соціальних мереж, котрі дають: а) високу швидкість розповсюдження повідомлення; б) пряий контакт з аудиторією; в) чисельну різноманітну за параметрами аудиторію; г) можливість отримати відгуки на подану інформацію. Більше того соціальні мережі не повинні використовуватися для односторонньої подачі інформації, а також як і її джерело. Ну і, звісно, як засіб зв'язку, популярним методом налагодження якого є влаштування Q&A сесій, як от недавно вчинив прем'єр–міністр Ізраїлю Біньямін Нетаньягу в мережі Twitter з нагоди 68–ої річниці незалежності Держави Ізраїль.

Зараз абсолютно типовим явищем є наявність офіційних сторінок міністерств закордонних справ,

міністрів, окремих дипломатів в таких соціальних мережах як Twitter, Facebook, Vkontakte, тощо. Звісно в багатьох осіб подібного рангу не досить часу аби писати власноруч новини а повідомлення, проте є і винятки. Так безпосередньо до своїх підписників звертаються у Twitter глави держав та урядів близько тридцяти країн. Серед них прем'єри Уганди, Руанди, Лівану та Малайзії. Профайли працюють не лише в якості каналу зв'язку, але і в якості своєрідного звіту виконаної діяльності та стану справ в галузі [18].

Відходячи від глобального погляду на такі зміни варто зазначити їх зручність для пересічного громадянина, для якого зовнішня політика власної держави, та інших держав тепер знаходиться на відстані одного кліку.

Наразі активно виділяється громадська дипломатія в системі публічної дипломатії. Громадянська дипломатія – це концепція, змістом якої є право, чи навіть обов'язок кожного громадянина допомагати держав здійснювати зовнішню політику, що в свою чергу пов'язане з появою та розвитком громадянського суспільства. Суб'єктами реалізації такої дипломатії можуть бути студенти, викладачі, науковці, спортсмени, представники бізнесу, тощо. Вона є неофіційною, незалежною від урядів діяльністю фізичних і юридичних осіб, неурядових організацій, рухів та інститутів, яка спрямована на збереження миру на Землі, покращення міждержавних взаємин, взаєморозуміння, співробітництва та дружніх відносин між народами [4].

Вперше термін було вжито Д. Хоффманом в 1981 році на позначення зусиль вченого–фізика Роберта Фуллера з припинення холодної війни. Через свої специфічні властивості вона також дістала назву «дипломатії без дипломатів». Кожна держава в той чи інший спосіб бере участь в такій дипломатії, адже вона несе інформацію безпосередньо до слухача, сприймається як більш достовірні, охоплює широкі верстви населення, відбувається постійно, не вимагаючи фінансування чи окремого сприяння. Безсумнівною відмінністю також є її походження не «зверху», а «знизу», від людей [21].

Більше того, громадська дипломатія дозволяє заповнити так звані «білі плями», котрі залишаються після всіх інших видів дипломатії, адже суспільство здатне випродукувати рухи чи організації у відповідь на будь–яку проблему, котру вважає для себе значною, в той час як уряд може окреслювати лише загальну політику. Такий підхід також дозволяє залучити до процесу дипломатії матеріальні та інтелектуальні ресурси, котрі прагнуть в своїй діяльності зберегти певну самостійність [22].

Прикладами громадської дипломатії можна вважати туризм, різноманітні міжнародні обміни, партнерства між адміністративно–територіальними одиницями різних держав, візити відомих людей царини науки та мистецтва.

Отже, підсумовуючи вищевикладене, варто зробити висновок, що за відносно нетривалу історію свого існування та попри негативну конотацію свого першоджерела, публічна дипломатія стрімко розвинулася із нетрадиційного в загальноживаний інструмент ведення зовнішньої політики. На сьогодні більшість держав світу проводять власну публічну дипломатію, котра

індивідуально пристосована до зовнішньополітичних цілей держави, але водночас повсюдно спрямована на побудову позитивного іміджу на міжнародній арені.

Будучи відповіддю на процеси глобалізації та потребу альтернативи тому, що зараз розуміють під терміном «жорстка сила», публічна дипломатія стала органічним елементом сучасної системи міжнародних відносин, налагоджуючи контакти та відновлюючи відносини, зруйновані століттям ворожнечі. В статті виділено та охарактеризовано декілька основних складових публічної дипломатії: культурна дипломатія, дипломатія діаспор, цифрова дипломатія, громадська дипломатія.

Поняття культурної дипломатії, початково інтерпретоване як тотожне публічній дипломатії, у сучасному світі набуло значення процесу цільового просування культури власної країни, її презентації, інтерпретації та популяризації з ціллю отримання позитивного ставлення іноземної аудиторії та створення сприятливого іміджу загалом. Одночасно культурна дипломатія означає діалог культур, від якого виграють обидві сторони. Оформлена в інститути культурної співпраці при дипломатичних представництвах, вона становить один із арсеналу інструментів держави у досягненні її зовнішньополітичних цілей. Її перевага полягає в можливості звернення безпосередньо до широких мас іноземців, не залучаючи посередництва приймаючої держави, а також можливість продукування довготривалих результатів. З іншого боку, недоліками культурної дипломатії є неможливість виміряти ефект її застосування, а часом і неможливість визначити період, необхідний для настання бажаного результату. Та попри все, держави не відмовляються від неї як від інструменту дипломатії, розуміючи основоположність культурної приналежності в самоідентифікації кожного.

Активно залучаються до співпраці з дипломатичними представництвами в державі перебування діаспори, які можуть виступати додатковим фронтом у формуванні іміджу держави в державі перебування. Власне, з подібних ідей використовується і громадська дипломатія. Цифрова дипломатія і робота в Інтернеті, в цілому можуть суттєво посилити діяльність дипломатичних відомств щодо роз'яснення зовнішньополітичних позицій держави вітчизняній та зарубіжній аудиторії. Цифрові технології можуть бути особливо корисні в публічній дипломатії, у сфері збору та обробки інформації, у консульській діяльності, для соціально-комунікаційної взаємодії під час надзвичайних ситуацій і стихійних лих.

Отже, з'явившись на початку ХХ століття, вирісши та трансформувалися з пропаганди, публічна дипломатія пройшла історію еволюції від нового способу ведення дипломатії в першій половині ХХ століття, до невід'ємної її частини в ХХІ столітті. Сьогодні жодна велика держава не уявляє свої зовнішньої політики без застосування публічної дипломатії, як «м'якого» засобу досягнення зовнішньополітичних цілей. Більше того, держави середньої сили також все більше усвідомлюють її глобальне значення та долучаються. Держави, що розвиваються сьогодні здебільшого стають об'єктом публічної дипломатії.

Список використаних джерел

1. Гуцал С. А. Публічна дипломатія як сучасний пріоритет зовнішньої політики держави / Гуманітарні аспекти глобалізації / Стратегічні пріоритети, №3 (16) / УДК 327:341.462.1. – 2010. – С.106–113.
2. Літра Л. Кононенко Ю. Твітер–дипломатія Як новітні технології можуть посилити міжнародні позиції України? / Л. Літра, Ю. Кононенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://iwp.org.ua/img/policy_brif_1_01_23_ok.pdf
3. Розумна О. П. Досвід функціонування європейських інститутів культурної дипломатії: висновки для України. Аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень / серія «Гуманітарний розвиток», №10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1649/>
4. Сухорольська І. Ю. Громадська дипломатія як чинник демократизації політичної системи України / Національний університет «Львівська політехніка» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/02/dis_sukhorolska.pdf
5. Українська дипломатична енциклопедія: у 2 т. / редкол.: Л. В. Губерський (голова) та ін.]. – К.: Знання України, 2004. – Т.1. – 760 с.
6. Цветкова Н. А. Программы Web 2.0 в публичной дипломатии США / Н. А. Цветкова // США. Канада: экономика, политика, культура: научный и общественно-политический журнал. – 2011. – №3. – С.109–122.
7. Циватий В. Г. Публічна дипломатія: традиції, тренди та виклики (досвід і пріоритети для України) / UA Foreign Affairs [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/publicna-diplomatija-tradiciji-trendi-ta-vikliki-dosv/>
8. About U.S. Public Diplomacy / Public Diplomacy Achievement Awards [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pdaa.publicdiplomacy.org/?page_id=6
9. «Cultural Diplomacy: does it work?», A Note by the Director / Ditchley Foundation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ditchley.co.uk/conferences/past-programme/2010-2019/2012/cultural-diplomacy>
10. Brown J. The purposes and cross-purposes of American public diplomacy / American Diplomacy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unc.edu/depts/diplomat/archives_roll/2002_07-09/brown_pubdipl/brown_pubdipl.html
11. Christelle M. Jovenir «Diaspora Diplomacy: Functions, Duties, and Challenges of an Ambassador» / Understanding Diaspora Diplomacy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.academia.edu/13397113/Diaspora_Diplomacy
12. Deborah Lee Trent «American Diaspora Diplomacy» / Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael', ISSN 1569-2981
13. Dictionary of International Relations Terms, Department of State Library, 3rd Edition, 1987. – 115 p.
14. History of Public Diplomacy / UCD School of History and Archives [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ucd.ie/t4cms/Public%20Diplomacy.pdf
15. Jian Wang. Telling the American story to the world / Wang Jian // Public relations review. – March, 2007. – Vol.33. – Issue 1. – P.21–30.
16. Joan Nelson / Beyond Conditionality: Foreign Aid and the Changing Global Agenda // Harvard International Review / Iss.05.2006. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hir.harvard.edu/foreign-aid-in-the-1990sbeyond-conditionality/?page=article&id=1117>
17. Kishan S. Rana «21st Century Diplomacy: A Practitioner's Guide» / EISBN: 978-1-4411-4924-4, 2011. – 373 p.
18. Lüfkens M. The Digital Diplomat: Connected and on Twitter / Open Canada [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.opencanada.org/features/the-digital-diplomat-connected-and-on-twitter/>
19. Nye Joseph. America's Information Edge / Joseph Nye, W. Owen // Foreign Affairs. – 1996. – March–April. – P.21. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/1996-03-01/americas-information-edge>
20. Routledge handbook of public diplomacy / edited by Nancy Snow, Philip M. Taylor / ISBN 0-203-89152-X Master, e-book, Taylor & Francis e-Library, 2008. – 382 p.
21. Shengjun Z. Civil diplomacy gets more active in international affairs / Social Sciences in China Press [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.csstoday.net/Item/33751.aspx>

22. The Center for Citizen Diplomacy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.centerforcitizendiplomacy.org/>

23. United Nations Department of Economic and Social Affairs [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.un.org/development/desa/en/>

References

1. Gucal S. A. Publiczna dyplomacja jak suchasnyj priorytet zovnishn'oi' polityky derzhavy / Gumanitarni aspekty globalizacii' / Strategichni priorytety, №3 (16) / UDK 327:341.462.1. – 2010. – S.106–113.

2. Litra L. Kononenko Ju. Tviter–dyplomacija Jak novitni tehnologii' mozhut' posylyty mizhnarodni pozycii' Ukrai'ny? / L. Litra, Ju. Kononenko [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://iwp.org.ua/img/policy_brief_1_01_23_ok.pdf

3. Rozumna O. P. Dosvid funkcionuvannja jevropejs'kyh instytutiv kul'turnoi' dyplomacii': vysnovky dlja Ukrai'ny. Analitichna zapyska / Nacional'nyj instytut strategichnyh doslidzhen' / serija «Gumanitarnyj rozvytok», №10. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.niss.gov.ua/articles/1649/>

4. Cuhorol's'ka I. Ju. Gromads'ka dyplomacija jak chynnyj demokratyzacii' politychnoi' systemy Ukrai'ny / Nacional'nyj universytet «L'vivs'ka politehnika» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/02/dis_sukhorolska.pdf

5. Ukrai'ns'ka dyplomatychna encyklopedija: u 2 t. / [redkol.: L. V. Gubers'kyj (golova) ta in.]. – K.: Znannja Ukrai'ny, 2004. – T.1. – 760 s.

6. Cvetkova N. A. Programmy Web 2.0 v publichnoj diplomatii SSHA / N. A. Cvetkova // SSHA. Kanada: jekonomika, politika, kul'tura: nauchnyj i obshhestvenno–politicheskij zhurnal. – 2011. – №3. – S.109–122.

7. Civatyj V. G. Publiczna dyplomacija: tradicii', trendy ta vyklyky (dosvid i priorytety dlja Ukrai'ny) / UA Foreign Affairs [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna–dumka/view/article/publiczna–dyplomacija–tradicii–trendi–ta–vikliki–dos/

8. About U.S. Public Diplomacy / Public Diplomacy Achievement Awards [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://pdaa.publicdiplomacy.org/?page_id=6

9. «Cultural Diplomacy: does it work?», A Note by the Director / Ditchley Foundation [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ditchley.co.uk/conferences/past–programme/2010–2019/2012/cultural–diplomacy>

10. Brown J. The purposes and cross–purposes of American public diplomacy / American Diplomacy [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.unc.edu/depts/diplomat/archives_roll/2002_07–09/brown_pubdipl/brown_pubdipl.html

11. Christelle M. Jovenir «Diaspora Diplomacy: Functions, Duties, and Challenges of an Ambassador» / Understanding Diaspora Diplomacy [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: https://www.academia.edu/13397113/Diaspora_Diplomacy

12. Deborah Lee Trent «American Diaspora Diplomacy» / Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael', ISSN 1569–2981

13. Dictionary of International Relations Terms, Department of State Library, 3rd Edition, 1987. – 115 p.

14. History of Public Diplomacy / UCD School of History and Archives [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: www.ucd.ie/t4cms/Public%20Diplomacy.pdf

15. Jian Wang. Telling the American story to the world / Wang Jian // Public relations review. – March, 2007. – Vol.33. – Issue 1. – P.21–30.

16. Joan Nelson / Beyond Conditionality: Foreign Aid and the Changing Global Agenda // Harvard International Review / Iss.05.2006. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://hir.harvard.edu/foreign-aid-in-the-1990sbeyond-conditionality/?page=article&id=1117>

17. Kishan S. Rana «21st Century Diplomacy: A Practitioner's Guide» / EISBN: 978–1–4411–4924–4, 2011. – 373 p.

18. Lüfkens M. The Digital Diplomat: Connected and on Twitter / Open Canada [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.opencanada.org/features/the-digital-diplomat-connected-and-on-twitter/>

19. Nye Joseph. America's Information Edge / Joseph Nye, W. Owen // Foreign Affairs. – 1996. – March–April. – P.21. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.foreignaffairs.com/articles/usa/1996-03-01/americas-information-edge>

20. Routledge handbook of public diplomacy / edited by Nancy Snow, Philip M. Taylor / ISBN 0–203–89152–X Master, e–book, Taylor & Francis e–Library, 2008. – 382 p.

21. Shengjun Z. Civil diplomacy gets more active in international affairs / Social Sciences in China Press [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.csstoday.net/Item/33751.aspx>

22. The Center for Citizen Diplomacy [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.centerforcitizendiplomacy.org/>

23. United Nations Department of Economic and Social Affairs [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.un.org/development/desa/en/>

Opanasiuk O. I., assistant professor at the Department of international organizations and diplomatic service, Institute of International Relations of Kyiv National Taras Shevchenko University (Ukraine, Kyiv), o_radlinska@ukr.net

Features of modern public diplomacy

Active use of tools of public diplomacy aimed to shape public opinion, the country's image abroad and establishment of dialogue between government and non–public is nowadays a current trend in diplomacy. The article covers the issues of evolution of the «public diplomacy» concept and investigates its basic components, revealing the potential of public diplomacy in its relations with other states.

Keywords: public diplomacy, cultural diplomacy, diaspora, digital diplomacy.

* * *

УДК 32:351(477)

Петренко І. І.,
кандидат політичних наук, викладач кафедри
політичних наук філософського факультету,
Київський національний університет
ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ),
i.i.petrenko@icloud.com

ПОНЯТТЯ, ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ АНАЛІЗУ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Досліджено підходи до визначення поняття «аналіз публічної політики». Виокремлено та проаналізовано основні складові цієї категорії. Запропоновано авторське визначення поняття «аналіз публічної політики». Виокремлено та охарактеризовано функції аналізу публічної політики. Досліджено підходи провідних дослідників до виокремлення визначальних ознак аналізу публічної політики. Визначено та описано основні характеристики аналізу публічної політики як особливого різновиду аналітичної діяльності.

Ключові слова: аналіз публічної політики, аналіз, політика, публічна політика, суспільні проблеми.

Ефективне публічне управління можливе лише за умови його наукового супроводу. Сьогодні державні службовці, які приймають суспільно–важливі рішення на всіх рівнях державної влади у зв'язку зі складністю суспільних проблем потребують науково обґрунтованих рекомендацій з боку висококваліфікованих фахівців. Таких спеціалістів також потребує і саме суспільство, що прагне ефективно впливати на владу і домагатися вирішення важливих суспільних проблем чи задоволення нагальних суспільних потреб.

Все це зумовило становлення проблеми публічної політики як окремого об'єкта наукового пошуку та практичної діяльності. Інституціональні можливості окремих наук виявляються недостатніми для здійснення комплексних досліджень проблем публічної політики в умовах трансформаційних змін. Використання методів аналізу політики, що сприяють створенню міждисциплінарних зв'язків, дає можливість усунути обмеження, притаманні вузькоспеціалізованим галузям наукового знання. Це дозволяє гармонізувати їхні досягнення у загальному синтезі, що сприятиме ефективнішому використанню принципів наукового пізнання для